

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2010. május 5.

TÖRTÉNELEM

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

**OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS
MINISZTERIUM**

Útmutató az írásbeli vizsgafeladatok javításához

A dolgozatot a vizsgázó által használt színűtől eltérő színű tollal javítsa az alábbiak szerint!

1. Jó válasz	✓
2. Hiány(osság)	√—
3. Nem tartozik szorosan a megoldáshoz	[]
4. Felesleges, értékelhetetlen rész (áthúzás)	—————
5. Súlyos hiba, tartalmi tévedés (aláhúzás)	—————
6. Értelmetlen szöveg, logikai problémák (aláhúzás)	~~~~~
7. Nyelvhelyesség (aláhúzás)
8. Durva helyesírási hiba (aláhúzás)	=====

(Durva helyesírási hiba:

- a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése
- az összeolvadás, a hasonulás és a kiesés hibás írásmódja
- kis- és nagy kezdőbetű tévesztése (pl. Római Birodalom, Széchenyi, napóleoni, németországi)
- igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása
- tagadószó egybeírása
- az ly- j tévesztése)

A feladatok alatt található téglalapok közül a bal oldaliban a feladatra adható maximális pontszám van, a jobb oldali téglalapba írja be a tanuló által elért összes/teljes pontszámot!

A feladatok egyes részeinek megoldásáért járó **részpontoszámokat** is írja a dolgozat(ok)ra!

Csak a megoldási útmutatóban megadott/megfogalmazott válaszelemeket fogadja el, és az egyes feladatoknál feltüntetett pontozás szerint értékeljen! A megadott válaszelemektől eltérést lehetővé tevő feladatokra, feladatelemekre (pl. indoklás) és feladattípusokra a részletes megoldási útmutatóban külön utalás található.

I. A rövid feladatok javítása, értékelése

Értékelési alapelv, hogy a javítókulcsban szereplő válaszelemeket kell jó válaszként elfogadni.

Pontozás

Jó válasz/válaszelem:	0,5 vagy 1 pont (a megoldókulcsban feltüntetettek szerint)
Rossz válasz:	0 pont
Hiányzó válasz:	0 pont

Azokra a feladatelemekre lehet 0,5 pontot adni, amelyeket a javítókulcs külön is megjelöl.

A megoldókulcsban megadott pontszám egy-egy eleme már tovább nem bontható.

Az egyes feladatrészek pontjainak összesítése során kapott pontszámot nem kell kerekíteni, lehet pl. 3,5 pont.

A több válaszelemből álló feladatok pontozása:

- ha 2 pont adható, és két válaszelemet vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válaszelemért 1-1 pont adható;
- ha 1 pont adható, és két válaszelemet vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válaszelemért 0,5-0,5 pont adható.

A nem zárt végű feladatoknál (az indoklásoknál, szövegértelmezéseknél stb.) minden olyan megoldás elfogadható, amely tartalmilag megegyezik a megoldási útmutatóban szereplő válasszal. (Ezért ezeknél a feladatoknál a megoldások „Pl.”-l kezdődnek.)

Azoknál a feladatoknál, ahol több válaszelem közül kell a jó megoldást kiválasztani (pl. igaz–hamis), ott az összes válaszelem aláhúzása, megjelölése esetén a válasz nem értékelhető. Ha egy feladat meghatározza az elem(ek) számát, és a vizsgázó ennél többet ír, akkor a beírás sorrendjében kell értékelni.

A megoldásokért az előírt maximális pontot meghaladó „jutalompont” nem adható.

Hibás vagy hiányzó válaszelemek miatt pontot levonni nem szabad!

Ha az egyszerű, rövid feladatok összpontszáma egész szám, akkor nincs teendő, ha törtszám, akkor a matematika szabályai szerint egész számra kell kerekíteni (pl. 23,5 pont kerekítve 24 pont).

A **kerettantervekben** szereplő személyek, topográfiai adatok és fogalmak csak **pontos helyesírással** értékelhetők.

A megoldásban szereplő javítókulcstól csak **különösen indokolt esetben lehet eltérni**. Az eltérések okát a javítónak külön szöveges magyarázattal kell indokolnia.

II. A szöveges feladatok javítása, értékelése

1. A feladatválasztás

Összesen **négy** feladat értékelhető:

mégpedig kettő rövid és kettő hosszú feladat, amelyek közül mindegyik **más-más korszakra**, legalább kettő a **magyar** történelemre és egy az **egyetemes** történelemre vonatkozik.

A feladatok értékelése a tanulók **hibás feladatválasztása esetén:**

Ha *négy feladatot oldott meg* a tanuló, de helytelenül választott a korszakok, a feladat-típus stb. vonatkozásában, akkor

- azt a feladatát (vagy feladatait) kell figyelmen kívül hagyni, amelyekben a legkevesebb pontot érte el, így az összpontszám kiszámításánál a legkisebb pontveszteség éri;
- azt az egy (kettő vagy három) feladatát kell figyelembe venni, amely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak, és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a tanuló *négynél több feladatba is belekezd*, de nem jelöli egyértelműen választását, és a megoldások között van négy olyan feladat, amelyik megfelel a választási szabályoknak, akkor a legkisebb sorszámú megoldott feladattól indulva, a jó választás szabályai alapján emelkedő számsorrendben kell a feladatokat értékelni (pl. 13., 16., 17., 20. vagy 14., 16., 17., 20.).

Ha a tanuló *négynél több feladatba is belekezd*, de nem jelöli egyértelműen választását, és nincs *négy* olyan feladata, amely megfelel a választási szempontoknak, akkor azokat a feladatait kell figyelembe venni, mely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak, és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a vizsgázó *mindegyik feladatba belekezd*, és nem jelzi egyértelműen választását, akkor a vizsgaleírásnak megfelelően a **13., 16., 19., 22.** feladatok megoldását kell értékelni.

2. A feladatok értékelése

A feladatok **értékelésében** a következő szempontok a meghatározók:

- a) **feladatmegértés**,
- b) **követelményeknek** (kompetenciák, tartalmak) való megfelelés,
- c) **megszerkesztettség, nyelvhelyesség**.

A szöveges feladatok értékelése a **javítókulcs** felhasználásával történik, amely tartalmazza a konkrét értékelési szempontokat és a műveleteket, valamint a hozzájuk rendelhető tartalmakat.

a) Útmutató a feladatmegértés pontozásához

A feladatmegértés kapcsán a következő szempontokat kell figyelembe venni:

- A feladat (téma, korszak) azonosítása: a diák a megadott problémáról, témáról, korszakról ír-e?
- A témataartás, a lényeg kiemelése: lényegre törően a feladatban felvetett problémára koncentrálnak-e?
- Tartalmi mélység, kifejtettség: megállapításai és következtetései mennyire összetettek, illetve relevánsak-e a probléma szempontjából?
- Művelési sokszínűség és eredményesség: használja-e a forrásokat, és tud-e lényeges megállapításokat, következtetéseket tenni?

A feladatok konkrét értékelésénél az első lépés annak eldöntése, hogy a **feladatmegértésre** adható 4 vagy 8 pontból elért-e a vizsgázó legalább 1 pontot. Ha nem, akkor a feladat összpontszáma csak 0 pont lehet.

A problémamegoldó (rövid) feladatoknál

4 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.

3 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.

2 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozza ki, és használja a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat.

1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.

0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használja a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7-8 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket, megállapításokat fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.

4-6 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.

2-3 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozza ki, és használja a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat.

<p>1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.</p>

<p>0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használja a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak.</p>

b) A műveletek és a tartalmi elemek pontozása

A javítókulcsban az egyes kompetenciák (pl. idő- és térbeli tájékozódás, források használata) alkalmazásához kapcsolódó műveleteket „M”-mel, a hozzájuk rendelhető tartalmi elemeket pedig „T”-vel jelöltük.

Szoros összefüggés van természetesen a két értékelési szempont között, hiszen a **műveletek csak a konkrét tartalmakon keresztül értelmezhetők és értékelhetők**.

Egy művelethez a problémamegoldó (rövid) feladatok esetében egy-két tartalom kapcsolódik, míg az elemző feladatokban – különösképpen az eseményeket alakító tényezők feltárásánál – több, kettő-három tartalmi elem is rendelődik.

Ha a javítókulcsban egy művelethez csak egy tartalmi elem kapcsolódik, akkor a javításban a műveletek és a tartalmak **pontszámának is meg kell egyeznie**. (Például: rövid feladatok esetében a *Tájékozódás térben és időben* és a *Szaknyelv alkalmazása* szempontokra, illetve hosszú feladatok esetében a *Tájékozódás térben és időben* szempontokra csak 0 vagy 2 vagy 4 pont adható.)

Ha a javítókulcsban egy művelethez több tartalmi elem kapcsolódik, akkor a köztük lévő szoros összefüggés miatt **bizonyos pontszámok nem adhatók** (például: rövid feladatoknál a *Források használata* szempontokra nem adható 1 és 4 pont, az *Eseményeket alakító tényezők feltárása* szempontokra nem adható 1 és 5 pont, illetve a hosszú feladatoknál a *Szaknyelv alkalmazása* szempontokra nem adható 1 és 4 pont, a *Források használata* szempontokra nem adható 1 és 6 pont, az *Eseményeket alakító tényezők feltárása* szempontokra nem adható 1 és 7 pont).

Általános szabályként az egyes műveletek és az egyes tartalmak pontozásakor az alábbiakat kell érvényesíteni.

A „Műveletek” (M) pontozása

<p>2 pont akkor adható, ha a hozzá tartozó, a vizsgázó által elért tartalmi pontszám magas (az elérhető maximális tartalmi pontszám több mint 50%-a).</p>
--

<p>1 pont akkor adható, ha a tartalmi pontszámokból a vizsgázó legalább 1 pontot elért, és a válasz nem tartalmaz durva hibát (téves adatot, megállapítást).</p>

<p>0 pont akkor adható, ha a vizsgázó a tartalmi elemekre nem szerzett pontot, és a válasza súlyos tévedést tartalmaz.</p>

A tartalmi elemeknél szereplő példák (Pl.:) azt jelzik, hogy mely tartalmak fogadhatók el jó válaszként. **A tartalmi válaszelemek általában két részből állnak:** idő- és térmeghatározás; általános és konkrét fogalomhasználat; felsorolás (rögzítés, bemutatás) és következtetés (megállapítás). Ez a pontozásnál azt jelenti, hogy ha csak az egyik elemet tartalmazza a válasz, akkor 1 pontot, ha mindkettőt, akkor 2 pontot lehet adni. Természetesen a tartalmi válaszelemeknél – különösképpen a felsorolásnál és következtetéseknél – másfajta jó kombináció is elfogadható, mint amit a javítókulcs tartalmaz! A javítókulcsban néhány tartalmi elemnél a „vagy” szóval elválasztva több jó válaszlehetőség is szerepel, mindez nem zárja ki, hogy más jó tartalmi elemeket is elfogadjon az értékelő.

A „Tartalmi elemek” (T) pontozása

2 pont akkor adható, ha a válasz megfelelő mennyiségű helyes adatot tartalmaz, az elemzés jó színvonalon hivatkozik a forrásokra (szerzőre, szándékokra, körülményekre stb.), valamint többféle jellemző, tipikus okot, következményt fogalmaz meg, és/vagy említ az eseményekhez kapcsolódó történelmi személyiségeket.

1 pont akkor adható, ha kevés és nem lényeges, nem a legjellemzőbb adatot, következtetést, megállapítást tartalmaz az elemzés.

0 pont akkor adható, ha nincsenek adatok, összefüggések, vagy ha teljesen hibás megállapítások vannak a megoldásban.

c) A „Megszerkesztettség, nyelvhelyesség” pontozása

A problémamegoldó (rövid) feladatoknál

2 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló szerkesztett szöveg, melyben nincsenek durva helyesírási hibák.

1 pont akkor adható, ha több nyelvhelyességi és több durva helyesírási hiba van benne.

0 pont akkor adható, ha a megoldás csupán szavakból álló vázlat, nincsenek benne összefüggő mondatok.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7-8 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, koherens, szerkesztett szöveg, felépítése logikus, arányosan igazodik a tartalmi kifejtéshez, megállapításai árnyaltak, több szempontúak, és nem tartalmaz nyelvtani vagy helyesírási hibát.

4-6 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de aránytalanul szerkesztett, vagy néhány megállapítása leegyszerűsített, egysíkú, kisebb nyelvhelyességi hibákat tartalmaz.

2-3 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de a szöveg rosszul szerkesztett, aránytalan, hiányos (pl.: a bevezetés, tárgyalás, befejezés közül valamelyik hiányzik). A szöveg megállapításai leegyszerűsítettek, egysíkúak, nyelvhelyességi hibákat tartalmaznak.

1 pont akkor adható, ha a válasz mondatokból áll, de a mondatok között alig van (tartalmi vagy nyelvi) összefüggés, és súlyos nyelvhelyességi és helyesírási hibákat tartalmaz.

0 pont akkor adható, ha a válasz vázaltszerű, csupán szavakból áll.

3. A szöveges feladatok terjedelme

Fontos szövegalkotási kompetencia, hogy a vizsgázó a gondolatait az előre meghatározott terjedelem keretei között fejtse ki. Indokolt esetben a kipontozott helyen megkezdett gondolat a lap üres helyein befejezhető, és ez a válaszelem is értékelhető. Ez a rövid feladatoknál kb. 2-3 sort, hosszú feladatoknál kb. 4-5 sort jelent.

4. A szöveges feladatok értékelésének javasolt menete

1. Tanulmányozza át a feladatok javítókulcsait!
2. Tekintse át az értékelési szempontsor mintáját!
3. Ellenőrizze a vizsgázó feladatválasztásait!
4. Legalább kétszer olvassa el a tanuló dolgozatát!
5. A javítókulcs elemei szerint állapítsa meg az egyes szempontok szerint elért pontszámot!
6. Állapítsa meg az összpontszámot, és az osztószám **(3 és 4)** segítségével számítsa át vizsgaponttá!
7. A vizsgapontokat feladatonként **ne kerekítse!**
8. **Számítsa ki a négy esszéfeladatban elért összesített vizsgapontszámot! Ha ez az összpontszám**
 - **egész szám, akkor nincs teendő;**
 - **törtszám, akkor a matematika szabályai szerint egész számra kell kerekíteni (pl. 23,33 pont kerekítve 23 pont; 23,5 pont vagy 23,66 pont kerekítve 24 pont).**

III. A feladatlap összpontszámának megállapítása

Adja össze az I. és a II. összetevőben elért pontszámokat!

Táblázatok a feladatok értékeléséhez, pontozásához

Rövid választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	4	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	6	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	8	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	2	
Összpontszám	28	
	OSZTÓSZÁM 4	
Vizsgapont	7	

Hosszú választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	8	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	6	
Források használata	10	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	12	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	8	
Összpontszám	48	
	OSZTÓSZÁM 3	
Vizsgapont	16	

I. Rövid választ igénylő feladatok

1. Zsidó vallás (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

a) Biblia *vagy* Ószövetség/Ótestamentum *vagy* Tóra *vagy* Mózes könyvei *vagy* isteni kinyilatkoztatás *vagy* Szentírás

b) D)

c) Jeruzsálem

d)

B	C	A	D
---	---	---	---

2. Humanizmus és reneszánsz (Elemenként 0,5 pont, összesen 3 pont.)

Név	Az indoklás betűjele
Niccolò Machiavelli	D) (a politikai gondolkodás megújítója)
Leonardo da Vinci	C) (polihisztor)
Nikolausz Kopernikusz	B) (heliocentrikus világkép megalkotója)

(Helyes név kiválasztása 0,5 pont; a névhez kapcsolódó indoklás kiválasztása újabb 0,5 pont.)

3. Árpád-házi királyok (Összesen 5 pont.)

a Az uralkodás kezdetének elfogadható: 997 *vagy* 1000 *vagy* 1001. (0,5 pont)

Az uralkodás vége: 1038. (0,5 pont)

b) az egyház fenntartására (Más, hasonló értelmű helyes válasz is elfogadható.) (1 pont)

c) az önbíráskodás vagy a vérbosszú elkerülése (Más, hasonló értelmű helyes válasz is elfogadható.) (1 pont)

d) (Kiválasztás és szám együtt 0,5 pont.)

I/6. Vagyonáról a tulajdonos rendelkezhet.

I/22. Szabad ember nem tehető szolgává.

I/8. *vagy* I/14. A törvények a keresztény egyház szellemiségét is érvényesítik.

I/18. A rabszolgát (szolgát) tulajdonosa szabaddá teheti.

4. Újkori Anglia (Összesen 4 pont.)

a) Az ipari forradalom / modernizáció *vagy* az állami közoktatás-politika *vagy* kötelező népoktatás / általános tankötelezettség bevezetése *vagy* a polgári állam megjelenése. (Más, hasonló értelmű helyes válasz is elfogadható.) (1 pont)

b) (Soronként 0,5 pont.)

	Egyenletesen magas	Enyhén emelkedő	Erősen emelkedő	Alacsony
B	X			
C		X		
D			X	
E				X

c) Pl. A szellemi beruházás hatása jelentkezik az ipari forradalomban, az angol gazdaság fölényében, az általános műveltségben, a kultúra iránt elkötelezett életformában. *vagy* Az analfabetizmus csökkenése. *vagy* Az értelmiség arányának növekedése. (Más, hasonló értelmű helyes válasz is elfogadható.) (1 pont)

5. Rákóczi-szabadságharc (Összesen 5 pont.)

a) Spanyol örökösödési háború (0,5 pont)

b) 1701–1713/1714 (0,5 pont)

c) 1703–1711 (0,5 pont)

d) érdekazonosságon alapuló együttműködés volt. (0,5 pont)

- e) Oszmán–Török Birodalom *vagy* Török Birodalom *vagy* Törökország (1 pont)
- f) Pl. Elvonja a császári seregek egy részét a fő hadszíntérről (*Más, hasonló értelmű helyes válasz is elfogadható.*) (0,5 pont)
- g) Pl. Nagyhatalmi támogatás elnyerése *vagy* nemzetközi elismerés kivívása *vagy* pénzügyi források megszerzése *vagy* katonai tanácsadás a kurucoknak. *vagy* A fő hadszíntérre átvezényelt császári csapatok megkönnyítik a kuruc seregek felszabadító hadműveleteit. (*Más, hasonló értelmű helyes válasz is elfogadható.*) (0,5 pont)
- h) Pl. A kuruc csapatok nehezen fegyelmezhetők, a zsákmánnyal szétszélednek *vagy* túlzott szabadságértelmezés *vagy* kizárólagos kötődés Rákóczi személyéhez. (*Más, hasonló értelmű helyes válasz is elfogadható.*) (1 pont)

6. Francia forradalom és Napóleon (Soronként 0,5 pont, összesen 3 pont.)

Dátum	Helyszín	Esemény	sorszáma a térképen
1789. V. 5.	a) Versailles	a rendi gyűlés megnyitása	7. (vagy 8.)
1793. III.10.–XII. 23.	b) Vendée	forradalomellenes parasztfelkelés	10.
1804. XII. 2.	c) Párizs (vagy Notre Dame)	Napóleon császárrá koronázása	8. (vagy 7.)
1813. X. 16.–19.	d) Lipcse	A „népek csatája”	11.
1815. VI. 18.	e) Waterloo	Napóleon utolsó veresége	6.
1814–1815	f) Bécs (vagy Schönbrunn)	kongresszus az európai rendezésről	3.

7. Reformkor (Elemenként 1 pont, összesen 5 pont.)

Állítások	Igaz	Hamis
a)		X
b)	X	
c)		X
d)	X	
e)	X	

8. Két világháború közötti korszak (Elemenként 0,5 pont, összesen 2 pont.)

- a) gulag (GULAG)
- b) kollektivizálás *vagy* kolhozosítás
- c) gazdasági válság *vagy* túltermelési válság *vagy* válság *vagy* recesszió *vagy* dekonjunktúra
- d) tőzsde (börze)

9. Hazánk a második világháborúban (Összesen 4 pont.)

- a) Don-kanyar *vagy* Voronyezs (0,5 pont)
- b) 1939 (0,5 pont)
- c) Jugoszlávia/Szerbia megszállása *vagy* Délvidék megszállása, elfoglalása, visszacsatolása *vagy* a német hadsereg átvonulása Magyarországon (0,5 pont)
- d) 1944 (0,5 pont)
- e) Budapest (0,5 pont)
- f) 1941 (0,5 pont)
- g) A helyes sorrend:

B	C	F	A	D	E
---	---	---	---	---	---

 (1 pont)

10. Kádár-korszak (Összesen 3 pont.)

a) Pl. A személyi (magán)tulajdon korlátozott mértékű engedélyezése *vagy* a lakosság békén hagyása a magánszférában *vagy* a Kádár-korszakban lehetővé vált az üdülés (pihenés), az utazás. *(Más, hasonló értelmű helyes válasz is elfogadható.)* (1 pont)

b) Pl. Különálló kis telkek és nyaralók: a magánszerzés jelképei *vagy* a kép címe: „Telektulajdonosok” *vagy* a képalírás: elfordulás a kultúrától, politikától. *(Más, hasonló értelmű helyes válasz is elfogadható.)* (Elemenként 1 pont.)

11. Jelenkori problémák (Összesen: 3 pont.)

a) Pl. Emberi hanyagság, mulasztás, felelőtlenség (0,5 pont)

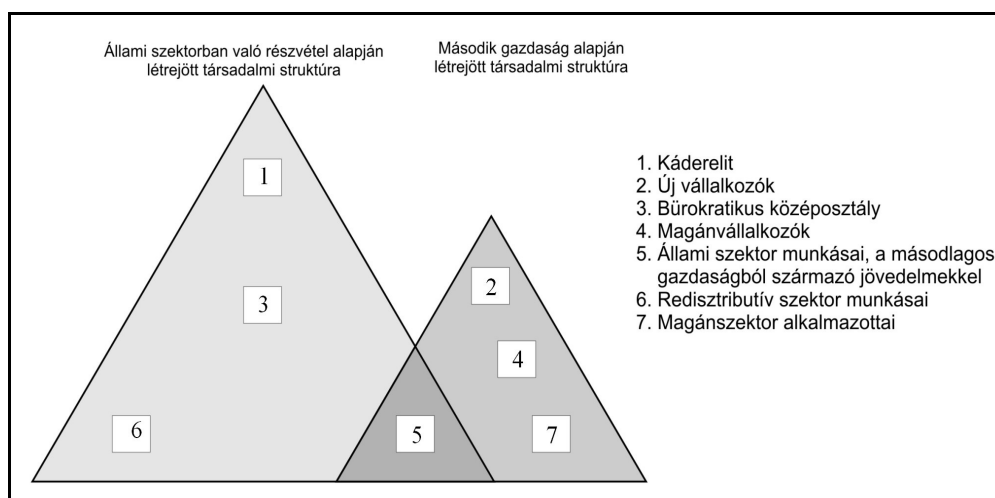
b) IV. 28-án (0,5 pont)

c) Pl. A magyar politikai vezetés nem mert a szovjet bejelentés, állásfoglalás előtt nyilatkozni; féltek, hogy a SZU-ban el akarják tussolni a katasztrófát. (Elfogadható a sugárszennyezés veszélyeire való figyelmeztetés is.) *(Más, hasonló értelmű helyes válasz is elfogadható.)* (1 pont)

d) Pl.

A nukleáris energia felhasználása szükséges, mert a hagyományos energiaforrásokat előbb-utóbb helyettesíteni kell *vagy* mert a nukleáris energia fajlagosan olcsóbb. *(Más, hasonló értelmű helyes válasz is elfogadható.)* (0,5 pont)

A nukleáris energia felhasználása inkább veszélyes, mint hasznos, mert rengeteg kockázattal jár (balesetek, nukleáris hulladék tárolásának megoldatlansága). *(Más, hasonló értelmű helyes válasz is elfogadható.)* (0,5 pont)

12. Magyar társadalom a XX. század végén (Elemenként 0,5 pont, összesen 3 pont.)

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK

13. Frank Birodalom

(rövid)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a Karoling Birodalom kialakulásával, fénykorával és felbomlásával foglalkozik. A forrásokból szerzett információk alapján következtetéseket von le.	0-4
Tájékozódás térben és időben	M: A vizsgázó a témát elhelyezi időben és térben. T: A Karoling Birodalom történetének időtartamát a 732-es, 800-as és a 843-as évekkel jelzi. Térben: a 843-as birodalmi határok, benne: Poitiers, Aachen, Egyházi Állam (Róma), Verdun.	0-4
Szaknyelv alkalmazása	M: A vizsgázó helyesen használja az általános és a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat. T: Az általános történelmi fogalmak közül használja: pl. állam, birodalom, hadsereg; illetve helyesen alkalmazza a szakkifejezéseket: pl. császár, gróf, grófság, római katolikus egyház.	0-4
Források használata	M: A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le azokból. T: Pl.: Rögzíti, hogy Kis Pippin és Nagy Károly királyi, ill. császári címét az egyház szentesíti, s utal a római katolikus egyház szerepére a kora középkor politikai életében. T: Pl.: Rögzíti a Birodalom legnagyobb kiterjedését, valamint Nagy Károly címeit, és megállapítja, hogy az uralkodó lényegében helyreállítja, sőt kibővíti a Nyugat-római Birodalmat.	0-6
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M: A vizsgázó feltárja a Karoling Birodalom történetét befolyásoló fő tényezőket, és utal az egységesülés és szétesés hatásaira. T: Pl.: Megállapítja, hogy a Meroving-uralom a VI-VII. században véres belharcokba torkolt, s utal arra, hogy a rendteremtés a Karoling majordomusok feladata lett. T: Pl.: Megállapítja, hogy a frankok katonai fölénybe kerültek környezetükkel szemben (páncélos lovasság), s utal sikeres védekező harcaikra (Martell Károly), majd folyamatos hódításaikra (Kis Pippin, Nagy Károly). T: Pl.: Rögzíti, hogy az óriásira duzzadt birodalom irányítását és védelmét Nagy Károly a tőle függő grófságok és örgrófságok rendszerére építette, és kifejti, hogy a Birodalom szétesése a császár utódai alatt az önállósodó vezetők megnövekedett ereje miatt következett be.	0-8
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0-2
A feladatban elérhető összpontszám		28
Elérhető vizsgapontszám		7

14. Egyeduralom kialakulása az ókori Rómában**(hosszú)**

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó folyamatában mutatja be az egyeduralomhoz vezető eseménysort. Ismerteti a köztársaság válságának meghatározó elemeit, és rámutat a polgárháború legfontosabb okaira. Lényegre törően ismerteti Julius Caesar és Octavianus útját a teljhatalomhoz, feltárja lépéseik meghatározó tényezőit. A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges következtetéseket fogalmaz meg.	0-8
Tájékozódás térben és időben	M: A vizsgázó a témát elhelyezi térben és időben. T: Tér: a Birodalom növekvő területe az adott időszakban, benne: Róma, Actium. Idő: Kr.e. 48. vagy Kr.e. 44, Kr.e. 31. vagy Kr.e. 27. Tisztában van a témához kapcsolódó események időrendjével, több időadatot helyes sorrendben sorol fel.	0-4
Szaknyelv alkalmazása	M: Helyesen nevezi meg és alkalmazza a témához kapcsolódó általános és történelmi fogalmakat. T: Az általános történelmi fogalmak közül alkalmazza: pl. állam, köztársaság, válság, polgárháború, hódítás, nép; illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakból: pl. consul, senatus, dictator, néptribunus, lovagrend, provincia, senatori rend, triumvirátus, Néppárt.	0-6
Források használata	M: A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le azokból. T: Pl.: Rögzíti Róma területszerző háborúinak tényét, és megállapítja, hogy ennek egyik következménye a közgondolkodás átalakulása, a köztársasági erkölcs felbomlása. T: Pl.: Megállapítja, hogy az I. triumviratus megszervezése az akkor még viszonylag csekély tényleges hatalommal bíró Caesar műve, s utal személyes, hosszú távú céljaira, például az egyeduralom megszervezésére. T: Pl.: Rámutat Caesar népszerűségére, s kifejti, hogy befolyását a hozzá hűséges hadseregre és az adományokkal megnyert köznépre alapozta. T: Pl.: Ismerteti a II. triumviratus megszervezésének körülményeit, s rámutat, hogy riválisai félreállítása, legyőzése után Octavianus (Augustus) társadalmi ellenállás nélkül, illetve szenátusi jóváhagyással szerezheti meg a teljhatalmat.	0-10
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M: A vizsgázó feltárja az egyeduralom megteremtésének fő tényezőit, és utal a köztársaság felszámolásának fontosabb következményeire. T: Pl.: Rámutat, hogy a sikeres hódítások révén Róma világbirodalmat szerzett, s kifejti, hogy ennek irányítására és a belső társadalmi feszültségek kezelésére a köztársasági államrend nem volt alkalmas, vagy utal a köztársaság politikai válságára.	0-12

	<p>T: Pl.: Megállapítja, hogy a korszakban felértékelődött a hadsereg szerepe, s utal rá, hogy az egyeduralomra törekvők a hadsereget saját politikai céljaik elérésére használták.</p> <p>T: Pl.: Utal az ismétlődő belső zavarokra, polgárháborús állapotokra, s megállapítja, hogy az egyeduralom megteremtésére több politikus is kísérletet tett.</p> <p>T: Pl.: Utal Julius Caesar reformjaira, s rámutat, hogy a nyílt diktatúra megteremtésekor nem törődött politikai ellenfeleinek szervezkedésével vagy utal Octavianus (Augustus) politikai realitásérzékére, s ebből származtatja óvatosabb, köztársasági látszatokkal leplezett egyeduralmát.</p> <p>T: Önálló ismereteivel, megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	0-8
A feladatban elérhető összpontszám		48
Elérhető vizsgapontszám		16

15. Rabszolgakérdés az USA-ban*(rövid)*

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó az amerikai rabszolgakérdés problémáját tárgyalja Észak és Dél ellentétébe ágyazva. Felhasználja a források információit s azokból következtetéseket von le.	0-4
Tájékozódás térben és időben	<p>M: A vizsgázó a témát elhelyezi térben és időben.</p> <p>T: Megjelöli a polgárháború időszakát (1861–65). Az eseményeket az USA északi és déli államainak területére helyezi.</p>	0-4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M: A vizsgázó helyesen nevezi meg és alkalmazza a téma általános és történelmi fogalmait.</p> <p>T: Az általános történelmi fogalmak közül alkalmazza: pl. alkotmány, demokrácia, emberi jogok, választójog, polgárháború; illetve a témához kötődő történelmi fogalmak közül: pl. ültetvény, rabszolgaság, unió, konföderáció, rabszolga-felszabadítás.</p>	0-4
Források használata	<p>M: A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le azokból.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti a déli rasszista felfogást és a rabszolgaság északi bírálatát, s megállapítja, hogy a köztük feszülő ellentét áthidalhatatlan volt az Unió keretei között.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti, hogy Észak (Lincoln) a polgárháború elején kompromisszumra is hajlandó lett volna az Unió egysége érdekében, s megállapítja, hogy csak a háború későbbi szakaszában döntöttek a rabszolgák felszabadításáról.</p>	0-6

Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M: A vizsgázó válaszában feltárja a rabszolgakérdés kiéleződésének legfontosabb okait, és vázolja a rabszolga-felszabadítás körülményeit.</p> <p>T: Pl.: Feltárja, hogy Dél a rabszolgatartó ültetvényes gazdálkodás fennmaradásában volt érdekelt, s utal az iparosodott Észak gyors tökéletes fejlődésére.</p> <p>T: Rögzíti az arisztokratikus Dél fehér lakosságának rasszista nézeteit, s utal a demokratikus Észak emberjogi elkötelezettségére (abolícionizmus).</p> <p>T: Pl.: Elemzi, hogy a déliek a Konföderáció megalakításával az Egyesült Államok létét fenyegették, s megállapítja, hogy az északiak az Unió egységéért harcoltak s ennek rendelték alá a rabszolga-felszabadítást.</p>	0-8
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített.</p> <p>A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.</p>	0-2
A feladatban elérhető összpontszám		28
Elérhető vizsgapontszám		7

16. Nők helyzete a XX. század első harmadában

(hosszú)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó áttekintést ad a nők társadalmi helyzetének változásairól.</p> <p>A válasz lényegre törően ismerteti a nők közéleti szerepét, valamint a munkában és az iskoláztatásban elfoglalt helyét.</p> <p>A vizsgázó összeveti a nők és a férfiak eltérő helyzetét, elemzésében kitér a választójog szerepére.</p> <p>A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges következtetéseket fogalmaz meg.</p>	0-8
Tájékozódás térben és időben	<p>M: A vizsgázó a jelenségeket elhelyezi időben és térben.</p> <p>T: A témát az európai és az észak-amerikai térségben vizsgálja. Időben: a XX. század a II. világháború kezdetéig (benne pl. 1914–18, 1929, 1939).</p>	0-4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M: A vizsgázó helyesen nevezi meg és alkalmazza témához kapcsolódó általános és történelmi fogalmakat.</p> <p>T: Az általános történelmi fogalmak közül alkalmazza: pl. munkamegosztás, szabadságjogok, parlamenti demokrácia, választójog, népoktatás, egyetem; illetve a téma történelmi fogalmaiból: pl. emancipáció, feminizmus.</p>	0-6
Források használata	<p>M: A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le azokból.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti a nők férfiakéval egyenlő választójogának néhány időpontját, s megállapítja, hogy a politikai emancipáció elérése hosszú folyamat eredménye.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti, hogy már a XX. század elején jelentős a női munkavállalók aránya, s megállapítja, hogy ez a modern gazdaság és a szolgáltatások munkaerő utáni igényével függ össze.</p>	0-10

	<p>T: Pl.: Rögzíti, hogy az I. világháború alatt minden területen tömegessé vált a nők bevonása a fizetett munkakörökbe, s megállapítja, hogy ennek oka főleg a férfi munkaerő háború miatti hiánya.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti a nőhallgatók arányának növekedését az egyetemeken, s megállapítja, hogy ez a társadalmi igény mellett a feminista mozgalmak sikerének is betudható.</p>	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M: A vizsgázó feltárja, melyek voltak a nők helyzetének változásait meghatározó legfontosabb tényezők, és utal ezek következményeire.</p> <p>T: Pl.: Rámutat a modernizációra (pl. gépesítés, szolgáltató szektor erősödése), és kifejti, hogy ezzel újabb tér nyílt a női munka számára.</p> <p>T: Pl.: Megállapítja, hogy az I. világháború tömegesen vonta el a férfiakat a civil élettől, s rögzíti, hogy ez a nők munkába állításának kényszerével járt együtt.</p> <p>T: Pl.: Megállapítja a feminista mozgalmak növekvő erejét és szervezettségét, s utal a nők közéleti befolyásának megerősödésére.</p> <p>T: Pl.: Utal arra, hogy a jelzett korszakban az emberi és polgári jogok érvényesítésére vonatkozó igények megnöttek, és feltárja, hogy ez együtt járt a nőemancipáció megvalósulásával is.</p> <p>T: Önálló ismereteivel, megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	0-12
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	0-8
A feladatban elérhető összpontszám		48
Elérhető vizsgapontszám		16

17. Az Anjou-kor társadalma**(rövid)**

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően az Anjou-kor földbirtokosságát érintő társadalmi változásokkal foglalkozik. A forrásokból kiemelt információkból lényegi következtetéseket fogalmaz meg.	0-4
Tájékozódás térben és időben	M: A vizsgázó a témát elhelyezi időben és térben. T: Tisztában van a XIV. századi Magyar Királyság területi viszonyaival (benne: Buda, Visegrád); és az Anjou-kor fontosabb kronológiai adataival (1308–1342, 1342–1382, 1351).	0-4
Szaknyelv alkalmazása	M: A vizsgázó helyesen nevezi meg és alkalmazza a témához kapcsolódó általános és történelmi fogalmakat. T: Az általános történelmi fogalmak közül használja: pl. állam, báró, nemes; illetve a téma történelmi fogalmaiból: pl. főnemes, köznemes, bandérium, familiaritás, jobbágy, ősiség, kilenced.	0-4
Források használata	M: A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le azokból. T: Pl.: Rögzíti, hogy Károly Róbert a bárókkal szemben jutott hatalomra, s megállapítja, hogy új bárói (főnemesi) famíliákra támaszkodott. T: Pl.: Rögzíti, hogy a köznemesség továbbra is ki volt szolgáltatva a báróknak, és megállapítja, hogy érdekei érvényesítését a királytól várta.	0-6
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M: A vizsgázó feltárja, melyek voltak a társadalmi változásokat kiváltó főbb tényezők, és utal az egységesülő, rendies társadalomra. T: Pl.: Rögzíti, hogy az új főnemesi, bárói csoport birtokokat kapva betöltötte az országos főméltóságokat, és utal arra, hogy kizárta a pozíciókból a köznemességet. T: Pl.: Megállapítja, hogy a köznemességet (nemességet) a familiaritás intézménye köti a nagyurakhoz, s utal rá, hogy nemesi kiváltságaik biztosítása legfontosabb társadalmi céljuk. T: Pl.: Rögzíti, hogy az uralkodó az Aranybulla megújításával (pl. ősiség) kívánta fenntartani a nemesi társadalom békéjét, és megállapítja, hogy az Anjou-kor végére megszilárdult a jogilag egységes nemesség vagy utal arra, hogy ezzel végleg elkülönül a jobbágyságtól.	0-8
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0-2
A feladatban elérhető összpontszám		28
Elérhető vizsgapontszám		7

18. Bethlen Gábor fejedelemsége**(hosszú)**

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó ismerteti Bethlen Gábor erdélyi fejedelem politikáját. A vizsgázó válaszában kitér Bethlen Gábor belpolitikai tevékenységére, utal Erdélyt felvirágoztató intézkedéseire. Lényegre törően mutatja be külpolitikájának alapvető vonásait, török- és Habsburg-politikájának hátterét. A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges következtetéseket fogalmaz meg.	0-8
Tájékozódás térben és időben	M: A vizsgázó a vizsgált jelenségeket elhelyezi térben és időben. T: Rögzíti Bethlen uralkodásának időszakát (a XVII. század első harmada, megemlíti a harmincéves háborút: 1618–1648). Utal a három részre szakadt Magyarország helyzetére és az Erdélyi Fejedelemségre (Gyulaféhérvár).	0-4
Szaknyelv alkalmazása	M: A vizsgázó helyesen nevezi meg a témához kapcsolódó általános és történelmi fogalmakat. T: Az általános történelmi fogalmak közül alkalmazza: pl. állam, hadsereg, vallás, szövetség, reformáció, protestantizmus, ellenreformáció; illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakból használja: pl. abszolutizmus, merkantilizmus, harmincéves háború, kálvinizmus.	0-6
Források használata	M: A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges következtetéseket fogalmaz meg. T: Pl.: Rögzíti, hogy Bethlen eszménye az erős fejedelmi hatalom, s megállapítja, hogy uralma az abszolutizmus egyes jegyeit is mutatja. T: Pl.: Rögzíti, hogy a fejedelem kényszerű realitásnak fogja fel a török hatalmát, s megállapítja, hogy külső segítség híján megpróbálja befolyásolni a portát, elhárítva ezzel Erdély török megszállását. T: Pl.: Rögzíti, hogy Bethlen békét kötött a Habsburg uralkodóval, és megállapítja, hogy ennek bel- és külpolitikai okai egyaránt voltak. T: Pl.: Rögzíti Bethlen gazdasági reformjait, és megállapítja, hogy ez biztosította háborúinak pénzügyi alapját.	0-10
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M: A vizsgázó feltárja a fejedelem politikáját meghatározó tényezőket, és vázolja, hogy ezek biztosították Erdély erejét és önállóságát. T: Pl.: Rögzíti, hogy az erdélyi rendek viszonylagosan gyengék voltak, s megállapítja, hogy ez megkönnyítette az erős fejedelmi hatalom megteremtését. T: Pl.: Rögzíti, hogy Bethlen a királyi Magyarország és Erdély egyesítése érdekében bekapcsolódott a harmincéves háborúba, és megállapítja, hogy szövetségesei kudarcai miatt csak részeredményeket ért el.	0-12

	<p>T: Pl.: Rögzíti Bethlen gazdaságpolitikájának merkantilista vonásait, és megállapítja, hogy uralkodásának időszaka Erdély aranykora volt.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti az Erdélyi Fejedelemség erőforrásainak korlátozott voltát, s megállapítja, hogy ennek ellenére a hadi kiadásokon kívül futotta a fejedelmi udvar fényének megteremtésére, a kultúra, a kálvinista egyház támogatására is.</p> <p>T: Önálló ismereteivel, megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	0-8
A feladatban elérhető összpontszám		48
Elérhető vizsgapontszám		16

19. Országgyűlés és megye a reformkorban (rövid)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó bemutatja a reformkori országgyűlés és a megye működési rendjét, egymáshoz való viszonyukat.</p> <p>A források elemzésével lényeges összefüggéseket tár fel.</p>	0-4
Tájékozódás térben és időben	<p>M: A vizsgázó a vizsgált jelenséget elhelyezi időben és térben.</p> <p>T: Megemlíti, hogy Magyarország ekkor a Habsburg Birodalom része (Pozsony, Pest-Buda). Megemlíti a reformkor időszakát: 1825/1830–1848.</p>	0-4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M: A vizsgázó helyesen nevezi meg és alkalmazza a téma általános és történelmi fogalmait.</p> <p>T: Az általános történelmi fogalmak közül alkalmazza: pl. rendiség, megye, követ, nemesség, törvényhozás; illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakból: pl. királyi jogkör, követutasítás, megyegyűlés, országgyűlés, alsótábla, felsőtábla.</p>	0-4
Források használata	<p>M: A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges következtetéseket fogalmaz meg.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti a két testület egymáshoz való kapcsolatát (pl. követutasítás, megyei követek az alsótáblán), és megállapítja, hogy a megyéknek meghatározó befolyása volt az országgyűlés döntéseire.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti a kortársak különböző megítélését a megyék szerepéről, és megállapítja, hogy ez az eltérő politikai felfogásuk következménye.</p>	0-6

Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M: A vizsgázó feltárja az országgyűlés és a megyék működését meghatározó legfontosabb tényezőket, kitér a megyék szerepének eltérő kortársi értékeléseire.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti az országgyűlés és a megyék működési rendjét, és megállapítja, hogy a két intézmény a törvényhozás területén kapcsolódott össze.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti a kerületi ülések fontosságát, és megállapítja, hogy mindhárom intézmény (országgyűlés, kerületi ülés és megyegyűlés) rendi érdekeket szolgált.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti, hogy a megyék sokrétű feladatot láttak el (közigazgatás, bíraskodás, követküldés stb.), és megállapítja, hogy a hatalmi ágak a megyében nem voltak szétválasztva.</p>	0-8
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített.</p> <p>A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.</p>	0-2
A feladatban elérhető összpontszám		28
Elérhető vizsgapontszám		7

20. Nemzetiségek a dualizmus korában*(hosszú)*

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó a dualizmus kori nemzetiségek társadalmi és műveltségi viszonyait vizsgálja, bemutatja politikai törekvéseiket.</p> <p>A válasz lényegre törően mutatja be a nemzetiségek dualizmushoz való viszonyát, és ismerteti önállósodási elképzeléseiket.</p> <p>A vizsgázó utal a magyar politika asszimilációs törekvéseire, és vázolja az erre született nemzetiségi reakciókat.</p> <p>A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges következtetéseket fogalmaz meg.</p>	0-8
Tájékozódás térben és időben	<p>M: A vizsgázó a témát elhelyezi időben és térben.</p> <p>T: Megállapítja, hogy Magyarország az Osztrák–Magyar-Monarchia része, vázolja, hogy a dualizmus időszaka 1867 és 1918 közötti időszakot jelenti, utalhat a nemzetiségek térbeli elhelyezkedésére, megemlítheti a legfontosabb, nemzetiségekre vonatkozó törvények időpontját.</p>	0-4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M: A vizsgázó helyesen nevezi meg és alkalmazza a témához kapcsolódó általános és történelmi fogalmakat.</p> <p>T: Az általános történelmi fogalmak közül használja: pl. állam, nemzet, nemzetiség, etnikum, nemzetiségi kérdés, nemzetiségi törvény, nemzetállam, államnyelv; illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakból: pl. kiegyezés, dualista monarchia, millennium, népoktatás, asszimiláció, kivándorlás, autonómia.</p>	0-6

<p>Források használata</p>	<p>M: A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges következtetéseket fogalmaz meg.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti, hogy a németiség kivételével a nemzetiségek főleg az agráriumból élő parasztsághoz tartoztak, s megállapítja, hogy ez főleg történeti okokra vezethető vissza (csonka társadalmak).</p> <p>T: Pl.: Rögzíti, hogy — a németiség kivételével — a városlakó nemzetiségek aránya jóval kisebb az össznépességben elfoglalt számarányuknál, s megállapítja, hogy az urbanizáció a nemzetiségi beköltözők nagyarányú asszimilációjával járt.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti, hogy — a németiség kivételével — jelentős a nemzetiségek alfabetizációs lemaradása, s megállapítja, hogy ebben a történetileg kialakult öröklöttség mellett szerepe van a hazai oktatáspolitikának is.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti, hogy a román, szerb és szlovák nemzetiségi mozgalmak elutasították a dualizmus kialakult rendszerét és a nemzetiségi törvényt, s kifejti, hogy nyelvi, önkormányzati, iskoláztatási törekvéseikkel szembekerültek a magyar kormánypolitikával, de nagyobb önállóságuk keretében az első világháborúig elfogadták a Magyar Királyságot.</p>	<p>0-10</p>
<p>Eseményeket alakító tényezők feltárása</p>	<p>M: A vizsgázó feltárja, hogy mely tényezők hatottak a nemzetiségek társadalmi-műveltségi viszonyaira, és vázolja a nemzetiségek politikai törekvéseire ható tényezőket is.</p> <p>T: Pl.: Utal arra, hogy a magyar politikai elit az „egy politikai nemzet” elvét vallotta, s kifejti, hogy a nemzetiségi kérdés 1868-as rendezése kizárta a belső autonómia lehetőségét (kivétel: horvát kiegyezés).</p> <p>T: Pl.: Rámutat, hogy a dualizmus kori ország alapján a polgári nemzetállamok elvén (a liberalizmus elvei szerint) működött, és utal arra, hogy a nemzetiségek az 1868-as nemzetiségi törvény alapján széles körű nyelvhasználattal élhettek, politikai pártokat, egyleteket szabadon alapíthattak.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti, hogy milyen tényezők hatottak az asszimilációra és a nemzetiségi kivándorlásra, és megállapítja, hogy a nemzetiségek politikai törekvéseiben a nacionalizmus jelentős szerepet játszott.</p> <p>T: Pl.: Megállapítja, hogy a századfordulón gazdaságilag is megerősödő nemzetiségek politikai törekvései — a külföld rokonszenvétől kísérvé — az önkormányzatiság elérésére irányultak, s rögzíti, hogy a magyar politika nem talált erre megfelelő választ.</p> <p>T: Önálló ismereteivel, megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	<p>0-12</p>

Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek. Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja. A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak. A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.	0-8
A feladatban elérhető összpontszám		48
Elérhető vizsgapontszám		16

21. Demokratikus jogállamiság Magyarországon*(rövid)*

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó bemutatja a magyar alkotmányos rendszert és ismerteti a demokratikus jogállamiság biztosítékait. A források elemzésével lényeges összefüggéseket tár fel.	0-4
Tájékozódás térben és időben	M: A vizsgázó a jelenségeket elhelyezi időben és térben. T: Megállapítja, hogy Magyarországon a rendszerváltás időszaka 1989–1990, és megállapítja, hogy Magyarország a szovjet tömb szétesésével visszanyerte szuverenitását.	0-4
Szaknyelv alkalmazása	M: A vizsgázó helyesen nevezi meg és alkalmazza a téma általános és történelmi fogalmait. T: Az általános történelmi fogalmak közül alkalmazza: pl. alkotmány, emberi jogok, népfelség, hatalmi ágak, országgyűlés, nyilvánosság, demokrácia, köztársaság, parlamenti rendszer; illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakból: pl. rendszerváltás választójog, kormány, polgári szabadságjogok.	0-4
Források használata	M: A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges következtetéseket fogalmaz meg. T: Pl.: Rögzíti, hogy a mai Magyarországon a hatalommegosztás elve érvényesül, és megállapítja, hogy ezt az Alkotmány deklarálja. T: Pl.: Rögzíti a végrehajtó hatalomtól független hatalmi ágak és néhány egyéb ellenőrző szervezet létét, s megállapítja, hogy ezek a fékek és ellensúlyok szerepét töltik be, biztosítják a törvények uralmát, az emberi jogok és az állampolgári jogegyenlőség érvényesülését.	0-6
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M: A vizsgázó utal a mai államrendszer kialakulására ható legfontosabb tényezőkre, és vázolja a demokratikus jogállamiság jellemző kritériumait. T: Pl.: Rögzíti, hogy 1989 előtt Magyarországon pártállami diktatúra volt, s megállapítja, hogy a rendszerváltás fő tartalma ennek felszámolása volt. T: Pl.: Rögzíti, hogy a rendszerváltó politikai erők a modern alkotmányosság alapján álltak, s megállapítja, hogy a harmadik magyar köztársaság parlamentáris kormányrendszerben működik.	0-8

	T: Pl.: Rögzíti, hogy a magyar demokratikus átalakulás az egyetemes európai értékekhez alkalmazkodva történt meg, és megállapítja, hogy a demokratikus értékek garanciái: a civil társadalom, versengő pártok, a nyilvánosságot teremtő média, a többi demokratikus intézmény.	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0-2
A feladatban elérhető összpontszám		28
Elérhető vizsgapontszám		7

22. Magyar zsidóság és antiszemitizmus*(hosszú)*

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó a zsidóság sorsának alakulását mutatja be a két világháború közötti időszakban, vázolja a zsidóság helyzetében bekövetkező változásokat. Lényegre törően mutatja be az antiszemitizmus jelenségét, rávilágít a probléma kiéleződésének belső és külső okaira. Kitér a legfontosabb, a zsidóság sorsára ható rendeletekre, törvényekre, és megvilágítja ezek hátterét. A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges következtetéseket fogalmaz meg.	0-8
Tájékozódás térben és időben	M: A vizsgázó a témát elhelyezi térben és időben. T: Rögzíti a téma időhatárait (1918–1941), ezen belül: 1920, 1938, 1939, 1941. Térbeliség: a trianoni béke szerinti határok (valamint az 1941-ig visszakapott területek: Felvidék, Kárpátalja, Észak-Erdély).	0-4
Szaknyelv alkalmazása	M: A vizsgázó helyesen nevezi meg és alkalmazza a témához kapcsolódó általános és történelmi fogalmakat. T: Az általános történelmi fogalmak közül alkalmazza: pl. állam országgyűlés, asszimiláció, antiszemitizmus, diszkrimináció; illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakból: pl. numerus clausus, zsidótörvények.	0-6
Források használata	M: A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges következtetéseket fogalmaz meg. T: Pl.: Feltárja az első világháborús összeomlás, a forradalmak és a trianoni békediktátum megrázkódtatásait, s megállapítja, hogy a közgondolkodás a zsidóságot bűnbaknak állította be. T: Pl.: Rögzíti a zsidóság arányát a magyar társadalomban, és megállapítja, hogy a zsidóság a XX. század elején a felsőoktatásban felülreprezentált volt. T: Pl.: Utal az egymást követő zsidótörvények korlátozásaira, s megállapítja, hogy a rendelkezések a náci típusú faji alapú kirekesztés felé tolódtak el.	0-10

<p>Eseményeket alakító tényezők feltárása</p>	<p>M: A vizsgázó feltárja, melyek voltak az antiszemitizmus felerősödésének legfontosabb okai, vázolja a törvényi intézkedések jellemző hatásait.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti a zsidóság dualizmuskori emancipációjának tényét, arányát a társadalomban, helyét a munkamegosztásban és utal arra, hogy ez az első világháború utáni összeomlásban kiváltja a középosztályok egy részének (keresztény középosztály) erős antiszemitizmusát, amely pl. a numerus clausus törvényben fejeződik ki.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti, hogy az első világháború utáni események (öszirózsás forradalom, Tanácsköztársaság, Trianon) felerősítették a magyar társadalomban a bűnbak-keresés jelenségét, és megállapítja, hogy ez együtt járt a politikai antiszemitizmus kiszélesedésével.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti, hogy az ország legnagyobb támasza a területi revízióban a harmincas évek közepétől a náci Németország lett, s feltárja, hogy ez a hazai politikai élet általános jobbratolódásával járt, benne az antiszemitizmus újabb hullámával, melynek következménye lett a hazai zsidóság kiszorítása a gazdasági, kulturális életből.</p> <p>T: Pl.: Elemzi a szélsőjobb nyomását (és a „keresztény” középosztály egzisztenciális feszültségeit), és rámutat, hogy a kormánypolitika részben emiatt hozta meg a zsidóságot egyre súlyosabban korlátozó törvényeket.</p> <p>T: Önálló ismereteivel, megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	<p>0-12</p>
<p>Megszerkesztettség, nyelvhelyesség</p>	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	<p>0-8</p>
<p>A feladatban elérhető összpontszám</p>		<p>48</p>
<p>Elérhető vizsgapontszám</p>		<p>16</p>